

Hajduk, Czesław

Analiza stanu zdrowotnego załogi płockiego oddziału PRE "Elektromontaż"

Notatki Płockie 17/5-69, 26-30

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Analiza stanu zdrowotnego załogi plockiego oddziału PRE „Elektromontaż”

Celem niniejszej pracy jest analiza stanu zdrowotnego załogi plockiego oddziału Przedsiębiorstwa Robót Elektrycznych (PRE) w Warszawie „Elektromontaż”.

Analizę tę przeprowadzono na podstawie wtórnego materiału statystycznego znajdującego się w dokumentacji Obwodowej Przychodni Przemysłowej (OPP) w Płocku prowadzonej w 1970 r. Wykorzystano następujące dokumenty:

- 1 wykazy pracowników plockiego oddziału PRE „Elektromontaż”;
- 2 karty statystyczne o czasowej niezdolności do pracy;
- 3 zeszyt rejestracji zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy prowadzony przez służbę zdrowia IX rejonu profilaktyczno-leczniczego;
- 4 ogólną charakterystykę plockiego oddziału PRE „Elektromontaż”;
- 5 książkę badań okresowych IX rejonu profilaktyczno-leczniczego;
- 6 karty czynnego poradnictwa IX rejonu profilaktyczno-leczniczego.

Wykazy pracowników plockiego oddziału PRE „Elektromontaż” zostały sporządzone przez kierownictwo tego oddziału i przekazane służbie zdrowia IX rejonu profilaktyczno-leczniczego OPP w Płocku. Są w nich podane imiona i nazwiska oraz daty urodzenia i stanowiska zawodowe wszystkich pracowników zatrudnionych w plockim oddziale PRE „Elektromontaż” w 1970 r.

Karty statystyczne o czasowej niezdolności do pracy są to kopie zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy. Każda z nich zawiera m. in. imię, nazwisko i rok urodzenia oraz nazwę zakładu pracy zatrudniającego chorego, któremu wydano dane zaświadczenie o czasowej niezdolności do pracy, pieczętkę placówki służby zdrowia wydającej to zaświadczenie oraz pieczętkę i podpis lekarza orzekającego o czasowej niezdolności do pracy.

Zeszyt rejestracji zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy prowadzony przez służbę zdrowia IX rejonu profilaktyczno-leczniczego OPP w Płocku jest zbiorem skróconych odpisów zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy wydanych przez placówki służby zdrowia dla ogółu ludności, a więc nie będące jednostkami organizacyjnymi Obwodowej Przychodni Przemysłowej w Płocku dla pracowników przedsiębiorstw podległych IX rejonowi profilaktyczno-leczniczemu; do przedsiębiorstw tych należą również PRE „Elektromontaż”.

Ogólna charakterystyka plockiego oddziału PRE „Elektromontaż” została sporządzona

przez służbę zdrowia IX rejonu profilaktyczno-leczniczego OPP w Płocku. Zawiera ona dane o zatrudnieniu w omawianym zakładzie pracy, o wykonywanych w nim rodzajach produkcji i procesach technologicznych stanowiących zagrożenie dla zdrowia pracowników, o ekspozycji pracowników na czynniki szkodliwe, o stosowanych środkach zabezpieczenia, o zakresie i częstotliwości badań okresowych oraz o urządzeniach socjalnych i sanitarnych istniejących w plockim oddziale PRE „Elektromontaż”.

W książce badań okresowych IX rejonu profilaktyczno-leczniczego OPP w Płocku są odnotowane imiona i nazwiska pracowników badanych okresowo przez lekarza rejonowego, ich wiek, stanowisko służbowe, czasokres wykonywania przez nich danego zawodu, nazwy wszystkich stwierdzonych w czasie badania okresowego odchyień od prawidłowego stanu zdrowia oraz orzeczenie o dalszej przydatności lub nieprzydatności do wykonywania dotychczasowej pracy.

Karty czynnego poradnictwa zakłada się dla przewlekle chorych. Są w nich podane imiona i nazwiska pracowników objętych czynnym poradnictwem, ich wiek, miejsce i stanowisko pracy, przyczyna objęcia czynnym poradnictwem oraz daty wyznaczonych i przeprowadzonych badań.

Niniejsza praca polega na wynotowaniu z wyżej omówionych dokumentów danych dotyczących załogi plockiego oddziału PRE „Elektromontaż”, przeprowadzeniu weryfikacji tych danych, ich sklasyfikowaniu, obliczeniu odpowiednich wskaźników i wyciągnięciu właściwych wniosków.

Na stan zdrowia załogi zakładu pracy mają duży wpływ czynniki zawodowe, wiek oraz płeć pracowników i dlatego poniżej zostaną omówione te zagadnienia w odniesieniu do plockiego oddziału PRE „Elektromontaż”.

Plocki oddział PRE „Elektromontaż” produkuje, montuje, instaluje i uruchamia urządzenia elektryczne. W 1970 r. zatrudniał on 336 osób, a w tym 258 mężczyzn i 25 kobiet na stanowiskach pracowników fizycznych oraz 43 mężczyzn i 10 kobiet na stanowiskach pracowników umysłowych. Zatrudnienie mężczyzn i kobiet w poszczególnych zawodach liczbowo i odsetkowo przedstawia tabela nr 1.

Około 75% elektromonterów i ich pomocników pracuje stale lub okresowo na wysokości. Stwarza to dla nich niebezpieczeństwo upadku z wysokości. Około 35% elektromonterów stale lub okresowo bierze udział w uruchamianiu urządzeń elektrycznych i przez to jest nara-

	Stanowisko zawodowe	Pracowników		Mężczyzn		Kobiet	
		liczba	odsetek	liczba	odsetek	liczba	odsetek
pracownicy fizyczni	elektromonter	141	41,96	127	37,79	14	4,16
	pomoc elektromontera	72	21,42	70	20,83	2	0,62
	kopacz	19	5,95	19	5,95	—	—
	ślusarz	24	7,14	24	7,14	—	—
	malarz	7	2,08	7	2,08	—	—
	kierowca samochodowy	3	0,88	3	0,88	—	—
	tokarz	1	0,29	1	0,29	—	—
	konserwator elektryk	1	0,29	1	0,29	—	—
	robotnik gospodarczy	5	1,48	2	0,62	3	0,88
	robotnik magazynowy	5	1,48	2	0,62	3	0,88
	dozorca	2	0,62	2	0,62	—	—
gotowacz napojów	3	0,88	—	—	3	0,88	
razem fizycznych	283	84,22	258	73,80	25	7,44	
pracownicy umysłowi	pracownicy administr.	8	2,33	2	0,62	6	1,78
	pracownicy nadzoru techn.	40	11,90	38	11,30	2	0,62
	pracownicy magazynowi	5	1,48	3	0,88	2	0,62
	razem umysłowych	53	15,77	43	12,82	10	2,97
Ogółem		336	100	301	86,60	35	10,41

żona na porażenie prądem elektrycznym lub na oparzenie łukiem elektrycznym.

Kopacze wykonują fizycznie najcięższą pracę i są najbardziej narażeni na działanie czynników klimatycznych.

Malarze mają styczność z rozpuszczalnikami organicznymi oraz z farbami i lakierami. Ponadto pięciu z nich przez bardzo krótkie okresy czasu (przez parę minut dziennie) wykonuje pracę w zasięgu promieniowania podczerwonego.

Ślusarze wykonują również prace spawalnicze. Są oni narażeni na działanie hałasu, promieniowania ultrafioletowego i gazów spawalniczych.

Kierowcy samochodowi wykonują pracę monotonną, obciążającą układ nerwowy. Tokarze pracują w pozycji stojącej; obciąża to nadmiernie więzadła stóp oraz upośledza krążenie krwi w obrębie kończyn dolnych. Praca kierowców i tokarzy należy do prac uciążliwych.

Robotnicy gospodarczy i magazynierowi okresowo wykonują fizycznie ciężką pracę i sporadycznie mogą być narażeni na urazy mechaniczne.

Konserwator elektryk oraz niektórzy pracownicy nadzoru technicznego okresowo wykonują swoje prace na wysokości lub przy urządzeniach pod napięciem elektrycznym i dlatego są narażeni na upadek z wysokości, porażenie prądem elektrycznym lub łukiem elektrycznym.

Gotowacze napojów są narażeni na oparzenia termiczne.

Praca dozorców ze względu na zmienność jest zaliczana do prac uciążliwych.

Omówione wyżej narażenia i uciążliwości nie są potencjonalne, lecz stwarzają realne zagrożenie. Dowodem tego może być 13 wypadków w pracy zanotowanych i udowodnionych w 1970 r. w plockim oddziale PRE „Elektromontaż”. Wśród tych wypadków 1 był ciężki (ponad 28 dni niezdolności do pracy), 2 średnie (ponad 9 dni niezdolności do pracy), oraz 10 lekkich (do 9 dni niezdolności do pracy). Chorób zawodowych w tym okresie nie zanotowano.

Załoga plockiego oddziału PRE „Elektromontaż” jest młodą. Około 50% jej członków to ludzie, których wiek nie przekracza 25 lat. Szczegółowo wiek załogi omawianego zakładu pracy w rozbiciu na grupy zawodowe z uwzględnieniem płci przedstawia tabela nr 2.

Odzwierciedleniem stanu zdrowotnego załogi danego przedsiębiorstwa jest m. in. spontaniczna zgłaszalność pracowników tegoż przedsiębiorstwa do lekarzy, ich absencja chorobowa, rodzaj i ilość schorzeń stwierdzanych u nich podczas badań okresowych oraz rodzaj i ilość schorzeń objętych czynnym poradnictwem i dlatego dalszy ciąg niniejszej pracy zostanie poświęcony głównie tym problemom.

Przemysłowa służba zdrowia IX rejonu profilaktyczno-leczniczego OPP w Płocku w 1970 r. zanotowała 667 zgłoszeń z powodu zachorowań pracowników plockiego oddziału PRE „Elektromontaż”, a w tym po raz pierwszy 375 zgłoszeń i po raz następny 292 zgłoszenia. Średnia więc zgłaszalność chorobowa pracowników tego przedsiębiorstwa w 1970 r. wyniosła około 1,98 razy na osobę. Jest to zgłaszalność umiarkowana. Dla przykładu przytoczę zgłaszalność

grupa zawodowa	w latach														średnio
	18—20		21—25		26—35		36—45		46—55		56—65		ponad 65		
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	
elektromonter	3	4	61	10	48	—	15	—	—	—	—	—	—	—	27
pomoc elektryka	46	2	17	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	20
kopacz	3	—	—	—	7	—	3	—	4	—	3	—	—	—	45
ślusarz	7	—	8	—	7	—	—	—	2	—	—	—	—	—	25
malarz	—	—	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
kierowca samoch.	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
tokarz	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	40
konserwator elektryk	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	25
robotnik gospodarczy	—	—	—	1	—	1	—	1	1	—	2	—	—	—	41
robotnik magazynowy	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
dozorca	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	46
gotowacz napojów	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	48
pracownik administr.	—	—	—	1	—	5	2	—	—	—	—	—	—	—	31
prac. nadzoru techn.	—	1	4	1	17	—	13	—	2	—	1	—	1	—	33
pracownicy magazynu	—	—	1	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	36

W tabeli M — oznacza mężczyznę, a K — oznacza kobietę.

chorobową dwóch pozostałych przedsiębiorstw należących do tego samego rejonu profilaktyczno-leczniczego, a mianowicie w Płockim Przedsiębiorstwie Transportowo-Sprzętowym Budownictwa wynosiła ona w tym samym okresie około 1,95, a w 106 Ochotniczym Hufcu Pracy około 3,03. Ponadto pewna ilość pracowników płockiego oddziału PRE „Elektromontaż” podobnie jak i pracownicy innych zakładów pracy korzystała z pomocy poradni specjalistycznych przemysłowej służby zdrowia oraz poradni przeznaczonych dla ogółu ludności. Ze względu na niemożliwość zarejestrowania wszystkich porad udzielanych przez pozaprzemysłową służbę zdrowia przytoczone przeze mnie dane tylko w pewnym zarysie odzwierciedlają stan zdrowotny omawianego zakładu pracy.

W przeciwieństwie do zgłaszalności chorobowej absencja chorobowa jest dokładnie notowana przez przemysłową służbę zdrowia, gdyż każde zaświadczenie wydane przez placówkę służby zdrowia nie będącą jednostką organizacyjną OPP w Płocku jest przedkładane do rejestracji służbie zdrowia odpowiedniego rejonu profilaktyczno-leczniczego przez pacjenta lub przez jego zakład pracy.

W 1970 r. absencja pracowników płockiego oddziału PRE „Elektromontaż” ze względów zdrowotnych wynosiła 3868 dni, a w tym absencja spowodowana koniecznością opieki nad chorym dzieckiem 163 dni, absencja w związku z porodem 252 dni i absencja chorobowa właściwa 3453 dni. Z danych tych oraz z danych o zatrudnieniu łatwo można wyliczyć wskaźnik właściwej absencji chorobowej i wskaźnik niezdolności do pracy na 100 zatrudnionych spowodowanej chorobą pracownika. Pierwszy z nich wynosi 3,4, a drugi 1027,6. Analogiczne wskaźniki dla województwa warszawskiego

w 1970 r. wyniosły 3,9 oraz 1180,7. Z porównania tych wskaźników wynika, że absencja chorobowa (właściwa) pracowników płockiego oddziału PRE „Elektromontaż” w 1970 r. kształtowała się na nieco niższym poziomie niż przeciętna pracowników przedsiębiorstw województwa warszawskiego.

Absencja chorobowa właściwa kobiet omawianego przedsiębiorstwa jest niższa niż mężczyzn. Kobiety w płockim oddziale PRE „Elektromontaż” stanowią 10,4%, zaś ich absencja chorobowa (właściwa) wynosi 299 dni, co stanowi tylko 8,6% właściwej absencji chorobowej całej załogi zakładu pracy. Niższa absencja chorobowa kobiet w tym przypadku zależy nie tylko od ich właściwości biologicznych, ale i od warunków pracy. Ilościowy stosunek kobiet zatrudnionych przy pracy fizycznej do kobiet zatrudnionych przy pracy umysłowej ma się jak 2,5 do 1, podczas gdy analogiczny stosunek w męskiej części załogi przedstawia się jak 6 do 1. Absencja chorobowa pracowników umysłowych jest niższa i wśród kobiet i wśród mężczyzn i dlatego nieproporcjonalnie większy udział kobiet w pracy umysłowej korzystnie kształtuje ich absencję chorobową. Poza tym kobiety pracujące fizycznie w PRE „Elektromontaż” nie pracują w zawodach najbardziej obciążających organizm, np. żadna kobieta nie pracuje na stanowisku kopacza. W pewnym stopniu niższa absencja chorobowa kobiet jest uwarunkowana ich wiekiem. Wprawdzie średni wiek kobiet wynosi około 28 lat, a mężczyzn około 27,5 lat, różnice więc nie są istotne, jednak rozpiętość wiekowa kobiet jest mniejsza niż mężczyzn, a to ma bardzo duży wpływ na absencję chorobową.

W płockim oddziale PRE „Elektromontaż” w 1970 r. istnieje wyraźna zależność absencji

chorobowej (właściwej) od wieku pracowników. Jest ona najniższa w wieku od 21 do 45 lat. Zdecydowanie podnosi się, lecz jeszcze nie przekracza średniej dla całej załogi przedsiębiorstwa w wieku 18 do 20 lat. Nieco powyżej średniej dla całej załogi zakładu pracy kształtuje się w wieku od 46 do 55 lat, a w wieku powyżej 55 lat znacznie ją przewyższa. Zależność właściwej absencji chorobowej od wieku pracowników ilustruje tabela nr 3.

Tabela nr 3

Wiek pracowników	Ilość pracowników		Absencja chorobowa	
	liczba	odsetek	ilość dni	odsetek
18—20 lat	66	19,5	667	18,8
21—25 „	112	33,3	963	27,8
26—35 „	99	29,4	903	26,1
36—45 „	42	12,5	340	9,9
46—55 „	11	3,2	106	3,7
56—65 „	5	1,5	448	12,9
ponad 65 lat	1	0,29	26	0,75

W plockim oddziale PRE „Elektromontaż” w 1970 r. stwierdza się dość wyraźną zależność absencji chorobowej (właściwej) od wykonywanego zawodu. Przede wszystkim jak już wspomniałem wyżej, absencja chorobowa jest zdecydowanie niższa w grupie pracowników umysłowych. Stanowią oni 15,77% całej załogi omawianego przedsiębiorstwa, natomiast ich absencja chorobowa wynosi tylko 12,1% absencji chorobowej wszystkich pracowników zakładu pracy. Zjawisko tym bardziej godne podkreślenia, że średni wiek pracowników umysłowych wynosi około 34 lat i jest wyższy od średniego wieku pracowników fizycznych, który wynosi tylko 27 lat. Również rozrzut wiekowy pracowników umysłowych jest bardziej niekorzystny od analogicznego rozrztu pracowników fizycznych. Wśród pracowników fizycznych najwyższą absencją chorobową mają kopacze. Wykonują oni pracę najcięższą i w najtrudniejszych warunkach. Poza tym średni wiek i rozrzut wiekowy w grupie kopaczy należy do najwyższych w plockim oddziale „Elektromontaż”. Te cztery fakty tłumaczą najwyższą absencją chorobową kopaczy. Szczegółowo absencją chorobową w poszczególnych grupach zawodowych ilustruje tabela nr 4.

Tabela nr 4

	Stanowisko zawodowe	Zatrudnionych		Absencja chorobowa	
		liczba osób	odsetek	ilość dni	odsetek
pracownicy fizyczni	elektromonter	141	41,96	1361	39,41
	pomoc elektromontera	72	21,42	581	16,82
	kopacz	19	5,95	633	18,24
	ślusarz	24	7,14	184	5,32
	malarz	7	2,08	109	3,15
	kierowca samochodowy	3	0,88	22	0,63
	tokarz	1	0,29	—	—
	konserwator elektryk	1	0,29	—	—
	robotnik gospodarczy	5	1,48	44	1,27
	robotnik magazynowy	5	1,48	83	2,40
	dozorca	2	0,62	10	0,29
	gotowacz napojów	3	0,88	8	0,23
		Razem fizycznych	283	84,22	3035
prac. umysłowi	pracownicy administrac.	8	8,38	21	0,60
	pracownicy nadzoru technicznego	40	11,90	41	1,18
	Razem pracowników umysłowych	53	15,77	418	12,10

Najczęstszą przyczyną absencji chorobowej w plockim oddziale PRE „Elektromontaż” w 1970 r. były wypadki pozazawodowe, choroby zakaźne, choroby układu oddechowego, układu krążenia krwi i układu pokarmowego. W 1970 roku w Polsce panowała epidemia grypy i stąd duży udział chorób zakaźnych w kształtowaniu absencji chorobowej. Jeśli chodzi o wypadki w pracy to według dokumentacji prowadzonej przez przemysłową służbę zdrowia spowodowały one niezdolność do pracy na ogólną liczbę 219 dni, co stanowi 6,3% absencji chorobowej

załogi całego przedsiębiorstwa. Uznanie danego obrażenia ciała za następstwo wypadku w pracy lekarz leczący opiera na oświadczeniu pacjenta. Jednak późniejsze dochodzenie przeprowadzane przez zakładową służbę bezpieczeństwa i higieny pracy nie zawsze znajduje wystarczającą ilość dowodów, które by bezspornie potwierdziły fakt zaistnienia wypadku podczas pracy zawodowej. Bywa to przyczyną różnic w ocenie absencji chorobowej jako następstwa wypadków w pracy zawodowej między przemysłową służbą zdrowia i prze-

mysłową służbą bezpieczeństwa i higieny pracy. W plockim oddziale PRE „Elektromontaż” w 1970 r. służba bhp za następstwo wypadków w pracy zawodowej uznała tylko 159 dni niezdolności do pracy, co stanowi 4,6% absencji chorobowej całej załogi przedsiębiorstwa. Inne przyczyny absencji chorobowej nie wymagają komentarzy. Udział poszczególnych rodzajów schorzeń w kształtowaniu absencji chorobowej ilustruje tabela nr 5.

Tabela nr 5

Przyczyna absencji chorobowej	Absencja chorobowa	
	liczba dni	odsetek
choroby zakaźne:	540	15,6
w tym: gruźlica	142	4,1
grypa	334	9,6
inne choroby zakaźne	64	1,8
choroby psychiczne	206	5,9
choroby nerwów ośrodkowych	176	5,1
choroby narządu wzroku	106	3,1
choroby narządu słuchu	24	0,7
choroby układu krążenia	364	10,5
choroby układu oddechowego (prócz grypy)	448	12,9
choroby układu pokarmowego	305	8,8
choroby układu moczowo-płciowego	92	2,9
powikłania ciąży	12	0,3
poronienia	18	0,5
choroby skóry	171	4,9
choroby układu kostno-mięśniowego	56	1,6
wypadki pozazawodowe	706	20,4
wypadki zawodowe	219	6,3
inne schorzenia	10	0,3

W 1970 r. w PRE „Elektromontaż” wykonano 244 badania okresowe. Podczas tych badań stwierdzono wiele odchyżeń od prawidłowego stanu zdrowia. 10 najczęstszych odchyżeń zestawiono w tabeli nr 6.

Tabela nr 6

rodzaj schorzenia	przypadki	
	ilość	odsetek
braki w uzębieniu	239	98
czynna próchnica zębów	215	88
grzybica stóp	142	58
przyzębica	105	43
skrzywienie przegrody nosa	90	37
żylaki podudzi	49	20
wady narządu wzroku	41	17
płaskostopie	20	8
choroby narządu słuchu	8	3
nerwice	9	4

Najważniejszą rolę w omawianym przedsiębiorstwie odgrywają wady narządu wzroku, gdyż z ich powodu na 155 kandydatów do pracy na wysokości aż 19 zostało zdyskwalifikowanych. Stanowi to ponad 12% pracowników wytypowanych przez przedsiębiorstwo do pracy na wysokości. Drugie miejsce jako przyczyna niezdolności do pracy na wysokości zajmują schorzenia narządu słuchu i równowagi, a trzecie miejsce wszystkie pozostałe schorzenia łącznie. Z powodu schorzeń narządu słuchu i równowagi uznano za niezdolnych do pracy na wysokości 8 osób oraz z innych przyczyn 6 osób. Stanowi to odpowiednio ponad 5% i 4% kandydatów do pracy na wysokości.

W 1970 r. w PRE „Elektromontaż” objęto czynnym poradnictwem 18 osób. Byli to pracownicy zdolni do pracy, lecz wymagający stałego nadzoru lekarskiego. Wśród nich 6 osób było chorych na gruźlicę, 4 na przewlekłą nieżyt żołądka, 3 na chorobę wrzodową żołądka lub dwunastnicy, 3 na chorobę nadciśnieniową i po 1 osobie na cukrzycę i wole tarczycy.

Niniejsza praca nie wyczerpuje całości poruszonych w niej zagadnień, jednak pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. absencja chorobowa pracowników zależy od: płci — kobiety mają mniejszą absencję chorobową właściwą; wieku — największą absencję chorobową mają pracownicy najstarsi; zawodu — np. w PRE „Elektromontaż” największą absencję chorobową mają kopalnicy;
2. największe zagrożenie dla ludzi pracy stanowią wypadki (zwłaszcza pozazawodowe), potem choroby zakaźne (w latach epidemii grypy), choroby układu oddechowego, układu krążenia krwi i przewodu pokarmowego;
3. ze schorzeń zakaźnych najczęstszą przyczyną niezdolności do pracy stanowi gruźlica, a w latach epidemii — grypa;
4. najczęstszym odchyleniem od prawidłowego stanu zdrowia są zmiany w uzębieniu;
5. najczęstszą przyczyną niezdolności do pracy na wysokości są wady wzroku;
6. mimo stwierdzenia wielu schorzeń ostrych i przewlekłych u pracowników PRE „Elektromontaż” ogólny stan zdrowia załogi tego przedsiębiorstwa jest lepszy od stanu zdrowia ludności czynnej zawodowo województwa warszawskiego.